

DEN HAAG Toch raar, sneert Sybrand Buma. „Premier Rutte roept dat iedereen die zich niet normaal gedraagt het land uit mag. Maar als je een goedkope buitenlandse werknemer bent die Nederlandse werknemers verdringt, mag je er wel in.”

De CDA-lijsttrekker keert zich tegen de arbeidsmarktplannen van de VVD. Waar beide partijen elkaar in het verleden makkelijk konden vinden, slaan Buma en de zijnen nu een andere, meer linkse kant op. „Ik kijk naar buiten. Er is een groot gevoel van onrechtvaardigheid dat mensen momenteel meer raakt dan een gebrek aan economische vooruitgang. De VVD kiest voor nog meer individualisering, wij gaan voor meer collectief. Het recht van de sterkste, dat wijs ik af.”

Wat ziet u als u naar buiten kijkt?

„Dat er iets speelt in het land wat over het hoofd wordt gezien. Er is veel boosheid. Die wordt voor een belangrijk deel gevoed door de problemen op de arbeidsmarkt. Die is niet rechtvaardig meer. Het kabinet schernt met macrocijfers waaruit blijkt dat de werkgelegenheid weer groeit. Maar op microniveau merken mensen dat daar meer onzekerheid voor in de plaats is gekomen. Kijk alleen al naar de afgelopen maanden; massaontslagen bij banken en verzekeraars. Dat zijn mensen die ooit dachten zekerheid te hebben, die trots naar hun werk gingen en een hypotheek hebben. Zij zijn alle zekerheden kwijt. Daarvoor in de plaats komen er steeds meer zzp'ers. Een zzp-baan is leuk als je partner een vaste baan heeft en het niet erg is als je de ene maand wat minder inkomen hebt dan de andere. Maar als je kostwinner bent en je hebt te weinig geld om te sparen, geen arbeidsongeschiktheidsverzekering, je bouwt geen pensioen op en je kinderen gaan studeren, dan is dat gewoon een probleem.”

Maar wat verwijt u de VVD dan specifiek?

„De VVD wil die onrechtvaardigheid nog veel verder vergroten. Ze willen CAO's niet langer algemeen verbindend verklaren, dat vind ik asociaal. Het lijkt een technisch detail, maar het heeft verstrekkende gevolgen. Nu bepalen werkgevers en vakbonden samen in een sector wat de minima zijn, bijvoorbeeld hoe hoog de laagste loonschalen zijn. De overheid legt dat aan alle bedrijven in die sector op. Als je dat loslaat, krijg je Wild West, verklaar je werknemers vogelvrij. Neem het voorbeeld van de bouwvakker. Het minimumloon voor een hulpvlechter is nu 13,09 euro per uur. Dat is bepaald in de CAO. Als je die loslaat, hoeft een werkgever nog maar het wettelijk minimumloon te betalen. Dat is maar 8,96 euro per uur, ofwel 165 euro per week. Dat scheelt zo iemand dus een derde van zijn loon!”

Maar nu gaat u ervan uit dat werkgevers er massaal op uit zijn hun werknemers een poot uit te draaien.

„Werkgevers vertellen me zelf ook dat ze niet van het huidige systeem af willen. Want ze weten dat als je dat wel doet, er altijd een bedrijf is dat wel de lonen verlaagt en die zo goedkoper kan werken en contracten afpakt. Dan worden andere werkgevers gedwongen te volgen. We krijgen dan een *race to the bottom*. De werkgever met hart voor zijn personeel is dan de pineut. En de werknemer helemaal. Wie een gezin moet onderhouden, kan dat vaak niet doen voor 8,96 euro per uur. Maar wat zegt de VVD? Die wil het ook nog makkelijk maken om mensen te ontslaan! Dus als je weigert voor dat lage loon te werken, wordt je vervangen door een Pool die het wel voor dat salaris wil doen.”

De vaste baan voor het leven is niet meer van deze tijd, is lang geroepen door partijen. Ook door het CDA.

„Het beeld van allemaal blijde zzp'ers die lekker voor zichzelf beginnen, klopt niet. Veel mensen worden nu na dertig jaar vast dienstverband gedwongen ondernemer te worden. Ze zijn hun zekerheden kwijt en veel inkomen. Je moet concurreren met anderen op uurtarief. Straks zijn die mensen 50, worden ze arbeidsongeschikt en hebben ze niks. Het is de taak van de politiek om mensen die er niet voor kiezen zzp'er te worden, te helpen. Wij moeten hen beschermen. Tegelijk zeg ik ook eerlijk dat de baan voor het leven niet bestaat. Vakbonden moeten niet meer altijd willen

inzetten op loonsverhoging in een CAO. Het is belangrijker dat mensen worden geschoold zodat ze later eventueel een andere baan kunnen vinden als het nodig is."

Het CDA wil ook het ontslagrecht versoepelen.

„Maar niet door de CAO van tafel te vegen! Ik geloof wel dat als we niks aan het ontslagrecht veranderen, steeds meer werknemers gedwongen worden als zzp'er aan de slag te gaan. Er ontstaat straks een markt waarop werkgevers kunnen kiezen tussen werknemers die zich tegen het laagste salaris aanbieden. We moeten het aantrekkelijk maken voor bedrijven mensen vast aan te nemen. Bijvoorbeeld door kleine bedrijven niet meer twee jaar op te laten draaien voor de kosten als een werknemer ziek wordt. En door het mogelijk te maken langere deeltijdcontracten af te sluiten, bijvoorbeeld voor vijf jaar. Dat geeft altijd nog meer zekerheid dan een flexbaan.

Dus het wordt moeilijk voor u om straks te regeren met de VVD?

„Voor de vraag opkomt wie met wie moet gaan regeren en hoe, stel ik de vraag: wat wil je? Nou, laat de VVD dan maar uitleggen dat een arbeidsmarkt zonder CAO's's alleen maar goed is. Dan win ik."

Kent u de wet van Nolens?

„U bedoelt de wet van Noten?"

Nee, we bedoelen het adagium binnen uw partij dat christendemocraten altijd een natuurlijke voorkeur hebben voor een centrumrechtskabinet en alleen in uiterste noodzaak met de socialisten regeren.

„Ik heb geen natuurlijke voorkeur om te regeren met de VVD. Vroeger was het misschien zo dat het CDA kon beslissen of een kabinet over links of over rechts ging. Zo zit het politieke landschap niet meer in elkaar."

Uw verhaal over de arbeidsmarkt sluit prima aan bij dat van de PvdA.

„De PvdA wil te veel terug naar vroeger. Daar geloof ik niet in. Als het gaat om Oost-Europeanen die in Nederland onder de prijs kunnen werken, dan trekken we aan dezelfde kant van het touw. Dat klopt. Wij willen ook dat zij hier geen Nederlandse werknemers moeten komen verdringen. Maar PvdA-minister Asscher heeft wel vier jaar de kans gehad daar iets aan te doen en is daar niet in geslaagd. Dat vind ik bijzonder pijnlijk."

Asscher heeft het wel geprobeerd, maar kreeg nul op rekest in Europa. Een CDA'er op die post had het verzet van Oost-Europese lidstaten wel kunnen breken?

„Asscher had er eerder aan kunnen beginnen. Maar laat ik benadrukken dat we aan de zelfde kant van het touw trekken. Ik heb meer moeite met de VVD die zegt: laten we niks veranderen aan die Europese richtlijn en de loper uitleggen voor goedkope Polen en Bulgaren."

Sorteert u voor op een coalitie zonder de VVD?

„Ik ga daar niet op vooruitlopen. We moeten de kiezer niet voor de gek houden door wenscoalities uit te spreken. We hebben straks gewoon veel partijen nodig om een coalitie te kunnen vormen."

De SP sluit de VVD uit. Jesse Klaver ziet een kabinet met het CDA wel zitten. Iedereen wil met u.

„Ik hoor het u zeggen."

Door de grote CDA-fractie in de Eerste Kamer zit u in een sleutelpositie bij de volgende formatie.

„Dat is niet uit te sluiten. Anderen mogen over ons praten, dat vind ik heel prettig. Maar het gaat erom dat we antwoorden geven op problemen in de samenleving. Andere partijen weten wat ik belangrijk vindt: een rechtvaardige arbeidsmarkt, een dienstplicht, noem maar op. We zullen alleen in een regering stappen als er echt wat dingen kunnen veranderen. En het moet ergens over gaan. Ik wil geen vechtkabinet of sprokkelregering die een gezamenlijk doel ontbeert."